

O'ZBEKISTON MATBUOTI

«ПРЕССА УЗБЕКИСТАНА» «PRESS OF UZBEKISTAN»

2008' 5-6

O'zbekiston matbuoti

«Пресса Узбекистана» «Press of Uzbekistan»

Маънавий-маърифий, илмий-сиёсий журнал • 2008 йил №5–6 (626) • 1918 йилдан нашр этилади

Муассислар:

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги,
Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси,
Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси

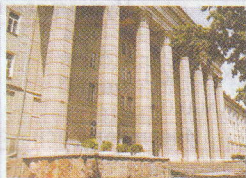
Бош муҳаррир

вазифасини бажарувчи:
Жаббор РАЗЗОҚОВ

Таҳрир ҳайъати:

Хуршид ДЎСТМУҲАМЕДОВ,
Зиёд ЕСЕНБОВ,
Ўткир ЖЎРАЕВ,
Ғолибшер ЗИЯЕВ,
Ҳамид СУЛТОНОВ
(бош муҳаррир ўринбосари),
Мақсуд ҚОРИЕВ,
Шерзод ҒУЛОМОВ,
Жамолiddин ҲАКИМОВ

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 0228-рақам билан 2007 йил 22 январда рўйхатдан ўтилган.

Манзилимиз:

100129, Тошкент шаҳри,
Навоий кўчаси, 30-уй.
Тел: 244-34-79, 244-32-14.

Навбатчи:

Дилором ҲОТАМОВА

Саҳифаловчи: Азиз БОЙХОН

Оригинал макет «O'zbekiston matbuoti» журналі таҳририятида тайёрланди.

Индекс 883

Сотувда эркин нархда

Қоғоз формати 70×100 1/16. Офсет усулида босилди. Шартли ранги 7,92. Шартли босма тобоғи 7,74. Нашриёт ҳисоб тобоғи 11,8. Тиражи 2000 нусха.

«Ўзбекистон матбуоти» журналхонларига

Азиз ҳамкасблар!

Сиз,
қадрли
журна-
листлар-
ни, телерадио
ходимларини,
ношир ва мат-
баачиларни Янги
— 2009 йил билан

қизгин муборакбод
этамиз. Бу йил Ва-
танимиз тарихида, оммавий
ахборот воситалари ҳаётида унутилмас воқеа-
ларга бойлиги билан ёрқин из қолдирсин.

Ноширларга Ўзбекистон ва унинг фидойи халқи
номини дунёга танитадиган китобларни кўпроқ
нашр этилишини тилаб қоламиз.

2009 йил оstonасида айтилаётган эзгу
тилаклар, орзу-ниятларнинг рўёбга чиқишига
қанот бағишласин. Ижодларингиз газета
ва журналлар саҳифаларини безаб, ўқишли
китобларга айлансин.

“O'zbekiston matbuoti”
журнали таҳририяти
жамоаси

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигининг
Фафур Ғулом номидаги НМИУ (100128, Тошкент
шаҳар, Шайхонтоҳур кўчаси, 86-уй)да чоп этилди.
Буюртма №5

Ҳайрат туйнуклари

Буюк мутафаккир Навоий ёзади:

*Файз кўз тутма риёзатда тешилмай юрагинг
Очмайин равзана уй ичра қуёш солмади зав.*

Яъни, дарчасиз уй ичида қуёш нурлари тажаллий қилмаганидек, инсон қалб вужудида ҳам то ҳайрат туйнуклари очилмагунча, унга файёзи ҳақиқийдан баҳрамандлик етмайди. Аниқроқ қилиб айтганда, инсон қалб қаъбасини поклаш учун тинимсиз риёзат чекиши, кўнгилни дунёвий майللардан буткул узиб, узлатга олиши керак.

Навоий назарида аслида ҳар бир инсон қалб вужудида тешиқлар бўлади, фақат у ғализ парда сабабли зоҳир бўлмайди. Агар инсон доимо ўзликни таниш, борликни зикр этиш билан машғул бўлса, бу ғализ пардалар очилиб, шу тешиқдан тажаллий бирликдан иборат нур таралади ва инсон жисмида сайр қилади. Бундан инсон ақли ва бошқа тана аъзолар беҳад ҳайратланади. Улар мана шу қалб ҳайрат туйнукларидан таралаётган нури тажаллийдан батамом хушнудланадилар. Кейин уларда бирорта сарф-харажат на зоҳирда ва на ботинда зоҳир бўлади. Зеро, Хожа Аҳрор Валий таъкидлаганидек, «Қачонки Тангри таоло бу бандани боқий қолишини ирода этса, унинг қалбига бир булут юборади. У қалб мана шу нуқтадан кенгаётган нур орасини ўраб олади. Шундан сўнг нур унда акс эта бошлайди. Рух билан аъзолар ҳайратдан халос бўладилар мана шу ёниб йўқ бўлиб кетишдир, мустаҳкам барқарорликдир. Демак, мана шу булут ортида расми қолганлиги учун шохид бўлиб қолаверади. Тажаллий эса, ҳамиша боқий қолади. Ҳеч қачон бу қалб тешигидан йўқолмайди». Шунинг учун бу туйнук «хайрат» (ал-бахт) деб аталади. Шоир бу ўринда инсон файзи илоҳийга мушарраф бўлиши учун кўнгилни поклашга ва умуман покбозликка ҳаракат қилиши ҳақида баҳс юритади.

Шоир фикрича, файз тушунчасининг маъно кўлами ниҳоятда кенг. Бу сўфиёна истилоҳ мазмун-маъно жиҳатдан, ирфоний ҳақиқатлар сирини очишга доир масалаларни қамраб олади. Дарҳақиқат, файз тасаввуф адабиётида «файзи ақдас», «файзи муқаддас», «файзи раҳмоний», «файзи илоҳий», «важҳи нос» каби турларга ажратилди. Шулардан «важҳи нос»да борликда ҳар нарса мавжуд бўлса, ўшанинг зотий тажаллийдан насибаси бўлади. Шу маънода шоир айтганидек арбоби завқдан бўлган ҳар бир инсон «Эй соқий, йўқлик косасидан сафо аҳлига қани?» ёки «Эй соқий, сафосини ол, ифлосни ташла!» («Айюҳа-с-соқий лано даъ мо қадар хуз мо сафо») маъносини ўйлаб, ўзларининг ахлоқларини поклаш мақомида бўлишлари керак. Файзи илоҳийдан нимаики етса, шукр қилиб, риёзат чекишни тарк этмасликлари энг тўғри йўлдир.

Ҳазрат Навоий талқинига кўра, исломиятдан илгари ўтган яҳудий ва насронийлардан бўлган Абдуллоҳ ибн Салом, Ҳабашистон подшоҳи Наҷоший каби айрим тарихий шахслар ҳам илоҳий файз орқали Қуръони карим (Мухаммад а.с.га) нозил бўлганидан хабар топишгач, ўзларининг китоблари Таврот ва Инжилдаги Тангри таоло ўзининг охириги пайғамбарини юбориши борасида берган ваъдаси амалга ошганидан шодланиб, Мухаммад алайҳиссаломга имон келтирган эканлар.

*Файз ар ўтдин етар, парвез этиб ул ер тутар,
Чун наби сари ҳаёл ичра Наҷоший эврулур.*

Хуллас Навоий наздида, файз ва ҳайрат тушунчаси ана шундай ирфоний рамз ва маъноларга эга. Шу билан бирга, файз – нафақат ирфоний тушунча, балки улугларни тўғри йўлдан ташқарига чиқмаслик, ўзликни таниш, юксалиш истеъдодига эга бўлиш сирини очувчи маънавий кўприк ҳамдир. Ана шу боғлиқлик сирини англаган кишигина орифлик мақомига эришади.

Манзар АБДУЛХАЙРОВ,
филология фанлари номзоди